

#23 De mate van Chinese staatsinvloed bij de Chinese overnames van Nederlandse bedrijven

Auteur: Datenna

Februari 2023

Belangrijkste Bevindingen

- Van alle Chinese overnames van Nederlandse bedrijven is bij ongeveer 23% sprake van significante staatsinvloed (hoog of medium), terwijl de meerderheid (77%) een lage mate van staatsinvloed kent.
- De staatsinvloed ontstaat vooral via eigendomsstructuren: in het merendeel van de gevallen is een staatsbedrijf betrokken als aandeelhouder, vaak als minderheids- of meerderheidsaandeelhouder, en daarnaast spelen ook staatsinvesteringsfondsen en directe staatsbedrijven een rol.
- Staatsinvloed komt het sterkst naar voren in strategische sectoren, met name de ICT-sector, en daarnaast in Transport en Infrastructuur en andere topsectoren zoals gezondheidszorg en biotechnologie.
- De periode 2016–2019 vormt de piek in Chinese overnames in Nederland, waarna een duidelijke daling optreedt na 2019, mogelijk door geopolitieke spanningen, COVID-19 en groeiend wantrouwen richting Chinese investeringen.
- Er is een duidelijke koppeling tussen Chinese overnames en het innovatiebeleid Made in China 2025, waarbij sectoren waarin wordt overgenomen vaak overlappen met Chinese strategische sectoren. Dit wijst op mogelijke strategische motieven naast economische, met zowel risico's (zoals kennisoverdracht en afhankelijkheid) als kansen (samenwerking en innovatie).

Samenvatting

Dit rapport is de publieksversie van een onderzoek uitgevoerd door Datenna B.V. in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het China Kennissenetwerk. De aanleiding ligt in een aangenomen motie uit november 2021 waarin werd verzocht om onderzoek naar de invloed van Chinese (staats)bedrijven in het Nederlandse bedrijfsleven, naar aanleiding van zorgen over toenemende investeringen en mogelijke strategische invloed.

Het onderzoek richt zich specifiek op Chinese overnames van Nederlandse bedrijven en de mate waarin hierbij sprake is van Chinese staatsinvloed. Daarbij wordt gebruikgemaakt van een door Datenna samengestelde dataset met 128 overnames tussen 2010 en 1 september 2022. Deze kwantitatieve analyse is aangevuld met kwalitatief onderzoek en casuïstiek om de mechanismen achter overnames beter te begrijpen.

Een belangrijk uitgangspunt in het rapport is het bestaan van een zogenoemd grijs gebied, waarin eigendomsstructuren van Chinese bedrijven vaak niet eenduidig zijn. Chinese overheden, staatsbedrijven en private ondernemingen kunnen sterk met elkaar verweven zijn, waardoor staatsinvloed ook indirect kan voorkomen. Het onderzoek maakt daarom onderscheid tussen verschillende vormen van staatsinvloed binnen aandeelhoudersstructuren, waaronder directe eigendom, staatsbedrijven als minderheids- of meerderheidsaandeelhouder en staatsinvesteringsfondsen.

Uit de analyse blijkt dat een aanzienlijk deel van de overnames gepaard gaat met significante staatsinvloed, vooral in strategische sectoren zoals ICT en Transport en Infrastructuur. Tegelijkertijd laat het onderzoek zien dat de meeste overnames geen hoge mate van staatsinvloed kennen, maar dat de invloed geconcentreerd is in sectoren met technologische of economische strategische waarde.

De trendanalyse laat zien dat het aantal overnames piekte tussen 2016 en 2019 en daarna afnam, wat in verband wordt gebracht met geopolitieke spanningen, economische ontwikkelingen en toenemend wantrouwen richting Chinese investeringen. Daarnaast wordt een expliciete koppeling gelegd met het Chinese innovatiebeleid, in het bijzonder Made in China 2025. Verschillende sectoren waarin overnames plaatsvinden overlappen met door China aangewezen strategische sectoren, wat kan wijzen op beleidsmatige en strategische overwegingen achter investeringen.

Het rapport concludeert dat Chinese overnames in Nederland zowel risico's als kansen met zich meebrengen. Enerzijds bestaat het risico op kennis- en technologieoverdracht en strategische afhankelijkheid, anderzijds kunnen investeringen bijdragen aan samenwerking en innovatie. De centrale boodschap is dat een gedetailleerde beoordeling van eigendomsstructuren en netwerken noodzakelijk is om de balans tussen deze kansen en risico's goed te kunnen inschatten.